

<https://doi.org/10.15407/rksu.38.210>

УДК 061.1ALIPH:[008:316.752]-049.34(477)]-047.74"364"

Людмила Дем'янюк, кандидат історичних наук,
старша наукова співробітниця відділу міжнародної інформації
та зарубіжних зв'язків, Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-4242-8390
E-mail: demianiuk@nbuv.gov.ua

ІНІЦІАТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО АЛЬЯНСУ ЗАХИСТУ СПАДЩИНИ (ALIPH): МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА Й УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Мета роботи. Дослідити міжнародні ініціативи ALIPH щодо збереження документальної спадщини в зонах конфліктів, постконфліктних ситуацій та кліматичних змін, проаналізувати ефективність реалізованих заходів; розкрити внесок ALIPH у захист культурної спадщини України в умовах збройної агресії РФ. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні емпірико-теоретичних методів, зокрема аналізу, синтезу та узагальнення, а також системного підходу, інформаційно-аналітичного методу та принципу наукової об'єктивності. Використано методи кейс-стаді, контент-аналізу та моніторингу офіційних звітів і проектної документації ALIPH, що дало змогу оцінити ефективність реалізованих ініціатив у сфері збереження культурної спадщини. **Наукова новизна.** Уперше здійснено комплексний аналіз проектів ALIPH, спрямованих на збереження документальної спадщини в умовах воєнних конфліктів, кризових ситуацій та кліматичних змін. Розкрито ефективність нової форми багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism), що постає ключовим елементом міжнародної взаємодії у сфері захисту культурної спадщини. Висвітлено внесок ALIPH у захист культурних цінностей України

Цитування: Дем'янюк Л. Ініціативи збереження документальної спадщини в діяльності Міжнародного альянсу захисту спадщини (ALIPH): міжнародна практика й український контекст. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2025. № 3 (38). С. 210—235. <https://doi.org/10.15407/rksu.38.210>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

в умовах війни. **Висновки.** Аналіз діяльності ALIPH засвідчує його провідну роль у міжнародних ініціативах щодо збереження культурної спадщини в усіх її формах в умовах надзвичайних ситуацій. Особливістю діяльності ALIPH визначено людиноцентричний підхід, спрямований на підтримку місцевих громад, розвиток професійного потенціалу фахівців та інтеграцію принципів сталого розвитку у сфері охорони культурної спадщини. Запроваджена ALIPH модель багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism) підтверджує свою ефективність з огляду на широке коло держав-учасниць, залучення стратегічних партнерів, міжнародних організацій і приватних донорів, укладені домовленості про співпрацю та значну кількість реалізованих проєктів. Відзначено вагомий внесок ALIPH у збереження культурної спадщини України та підтримку культурних інституцій, що сприяє підвищенню їх стійкості в умовах російсько-української війни. Накопичений у межах реалізованих ініціатив досвід ALIPH закладає основу для вдосконалення глобальних механізмів збереження культурної спадщини в умовах криз і слугує орієнтиром для подальшого стратегічного планування на міжнародному рівні.

Ключові слова: культурна спадщина, документальна спадщина, бібліотеки, архіви, музеї, ALIPH, міжнародні ініціативи, надзвичайні ситуації, збереження культурних цінностей.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного аналізу підходів до збереження документальної історико-культурної спадщини в діяльності міжнародних організацій, що набуває особливої нагальності в умовах глобальних викликів сьогодення. Збройні конфлікти, світові кризи, кліматичні зміни та незаконний обіг культурних цінностей (далі — КЦ) становлять безпрецедентні загрози, які призводять до безповоротних втрат документальних пам'яток і суттєво ускладнюють їх збереження та доступність для майбутніх поколінь. Значущість цієї проблематики акцентовано в концепції Програми ЮНЕСКО «Пам'ять світу», в якій підкреслюється, що «всесвітня документальна спадщина є загальним надбанням, вона повинна всіляко оберігатися та захищатися в інтересах усіх, повинна бути доступною всім на постійній основі, без будь-яких перешкод і з відповідним визнанням культурних традицій та особливостей» [25].

У цьому контексті доцільним є вивчення діяльності Міжнародного альянсу захисту спадщини (ALIPH) як провідної глобальної організації, що реалізує програми зі збереження та захисту культурної спадщини (далі — КС), зокрема ALIPH вирізняється значною низкою успішно реалізованих проєктів та впровадженням нової моделі багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism) у процесі збереження КЦ, що є важливим з огляду на дослідження сучасних форматів міжнародного партнерства в цій сфері.

Актуальним постає й висвітлення внеску ALIPH у підтримку українських бібліотек, архівів і музеїв в умовах повномасштабної військової агресії РФ, що виходить за межі суто гуманітарного виміру та набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення інформаційної безпеки,

культурної стійкості та міжнародної солідарності. Аналіз реалізованих ініціатив дає змогу оцінити ефективність наявних механізмів реагування, окреслити стратегічні напрями захисту КС в Україні та сформувавши підґрунтя для подальших бібліотечнознавчих досліджень із цієї проблематики в умовах кризових викликів.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що проблематика збереження КС є актуальною в науковому дискурсі та охоплює широкий спектр питань — від правових і термінологічних засад до практичних підходів до її захисту та цифрової репрезентації. Серед українських учених, які досліджують механізми збереження та популяризації КС в умовах сучасних викликів, варто відзначити В. Добровольську [2], Л. Дубровіну [3], Г. Ковальчук [3], Ю. Ковтанюка [6], Л. Приходько [12], О. Рибачка [13] та інших.

Суттєвий акцент у наукових дослідженнях ставиться на концептуальному уточненні та систематизації ключових понять, пов'язаних із КС, що є необхідною передумовою для формування узгоджених теоретико-методологічних підходів у цій сфері. Так, О. Котис [7] аналізує правову природу понять «культурна спадщина» та «культурні цінності», визначає основні напрями і підходи до вивчення категоріального апарату в міжнародному праві та праві Європейського Союзу. О. Рибачок [13] розглядає документальну спадщину (далі — ДС) як структурний елемент КЦ і КС, акцентуючи на її значенні для бібліотек, архівів і музеїв. Дослідник аналізує поняття «документальна спадщина» та «унікальна документальна спадщина» у взаємозв'язку з терміносистемами «культура», «культурна спадщина» і «культурні цінності», виокремлюючи їхні спільні та відмінні риси.

У праці «Культурна спадщина та національна безпека» (авторський колектив: В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан, В. Бакальчук, О. Литвиненко, О. Михайлова) [8] розкрито взаємозв'язок між охороною КС та забезпеченням національної ідентичності й безпеки держави.

Важливим концептуальним джерелом у контексті наукових досліджень зі збереження ДС слугує Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу» [6; 25], яка визначає глобальні принципи доступу, захисту та визнання універсальної цінності документів, що становлять частину світової КС.

Разом з тим варто зазначити, що дослідження діяльності Міжнародного альянсу захисту спадщини (ALIPH) у наукових працях наразі представлені лише окремими розвідками, здебільшого у вигляді фрагментарних згадувань, інформаційних повідомлень або аналізу кейсів реалізації проектів у конкретних країнах. Зокрема, українська дослідниця Д. Живоглядова, аналізуючи сучасні виклики у сфері охорони КС, наголошує на значущості діяльності ALIPH як складової глобальної системи міжнародної підтримки, що забезпечує збереження унікального українського культурного простору в умовах війни [5]. Серед зарубіжних наукових публікацій варто згадати працю Е. Уртізвереа (E. Urtizverea), присвячену ініціативам захисту КС в Іраку [41].

Проектна менеджерка Фонду ALIPH Гала-Алекса Амагат (Gala-Alexa Amagat) у своїй презентації, представленій на 88-му Всесвітньому бібліотечному та інформаційному конгресі IFLA (WLIC), аналізує проекти зі збереження документального надбання в умовах збройних конфліктів та постконфліктного відновлення, а також окреслює механізми підвищення стійкості бібліотек до надзвичайних ситуацій [16]. У публікації спільного інтерв'ю Е. Селтер (Elke Selter), А. Ягельської-Бурдук (Alicja Jagielska-Burduk) та А. Якубовського (Andrzej Jakubowski) висвітлюється роль ALIPH у протидії загрозам КС, спричиненим війною та природними катастрофами [40].

Таким чином, діяльність ALIPH наразі ще недостатньо представлена в академічному науковому дискурсі. Існуючі наукові розвідки окреслюють лише окремі аспекти функціонування Фонду, що засвідчує актуальність цілісного осмислення його діяльності та необхідність поглиблених міждисциплінарних досліджень у цій сфері.

Мета дослідження. Дослідити міжнародні ініціативи ALIPH щодо збереження ДС у зонах конфліктів, постконфліктних ситуацій та кліматичних змін, проаналізувати ефективність реалізованих заходів; розкрити внесок ALIPH у захист КС України в умовах військової агресії РФ.

Виклад основного матеріалу. КС є невід'ємним складником цивілізаційного розвитку кожної держави, оскільки втілює національну ідентичність, відображає культурне розмаїття та акумулює історичний досвід поколінь. Як носій колективної пам'яті, КС слугує основою для формування світоглядних орієнтирів, духовних і культурних цінностей, а також зміцнення культурного суверенітету. Значення КС виходить за межі національного простору, адже її збереження та захист є важливими чинниками суспільної консолідації, міжкультурного діалогу та гармонійного розвитку як окремих країн, так і світової спільноти загалом. «Культурна спадщина — це спільне надбання, яке об'єднує людство, найповніше вираження людського генія в його різноманітті та священний гарант нашої колективної пам'яті. Збереження цього об'єднуючого скарбу в часи криз є водночас критично важливою місією та моральним обов'язком» [32, с. 11].

З огляду на зростаючі загрози, спричинені збройними конфліктами, кризовими явищами, кліматичними змінами та незаконним обігом КС, особливого значення набуває діяльність спеціалізованих міжнародних організацій, спрямована на збереження культурного надбання. В умовах сучасних викликів координація зусиль на глобальному рівні є необхідною передумовою ефективного реагування на загрози, які піддають ризикові збереження КС. Спільні ініціативи урядів, міжнародних інституцій і фахових організацій відіграють визначальну роль у розробленні механізмів запобігання непоправним втратам унікальних історико-культурних пам'яток, забезпеченні оперативного реагування на надзвичайні ситуації та формуванні довгострокових стратегій збереження КС для майбутніх поколінь.

Важливим аспектом у дослідженнях КС є аналіз міжнародних ініціатив, спрямованих на збереження ДС, основними утримувачами якої є бібліотеки, архіви та музеї. У сучасних умовах глобалізації, цифрової трансформації та зростаючих загроз, зумовлених деструктивними чинниками, питання охорони ДС як невід'ємного складника КС набуває стратегічного значення. Міжнародні програми та проекти, орієнтовані на захист, консервацію та цифрову репрезентацію ДС, відіграють ключову роль у забезпеченні її довготривалого збереження, доступності для наукової спільноти та збереження історичної пам'яті для майбутніх поколінь. У документі ЮНЕСКО «Рекомендації щодо збереження документальної спадщини та доступу до неї, у тому числі в цифровій формі» («Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form») від 17 листопада 2015 р. ДС визначається як «окремі документи або їхні групи, що мають значну та тривалу цінність для спільноти, культури, держави чи людства загалом, а їхнє знищення або втрата призвели б до серйозного збіднення. Важливість такої спадщини може бути усвідомлена лише з плином часу. Світова ДС має глобальне значення і є спільною відповідальністю всього людства, тому вона має бути повністю збережена й захищена з урахуванням культурних звичаїв і традицій. Вона повинна залишатися в постійному доступі та бути придатною для використання без будь-яких обмежень. ДС розглядається як ключовий ресурс для осмислення соціальних, політичних, колективних та особистих історичних процесів, а також як важливий чинник забезпечення належного управління та сталого розвитку. Для кожної держави вона є невід'ємним елементом національної пам'яті та ідентичності, що визначає її місце у світовій спільноті» [33].

Однією з провідних інституцій у сфері збереження КС є Міжнародний альянс захисту спадщини (International Alliance for the Protection of Heritage, ALIPH) (далі — ALIPH; Фонд ALIPH; Фонд), відомий своєю багатовекторною діяльністю, спрямованою на розроблення та імплементацію комплексних стратегій охорони історико-культурного надбання у глобальному масштабі. На офіційному вебсайті Фонду зазначено: «ALIPH є головним міжнародним фондом, який спеціалізується виключно на захисті та відновленні КС, яка постраждала від воєн, кліматичних змін та природних катастроф, здійснюючи діяльність у зонах конфліктів, постконфліктних та кризових регіонах» [27].

Варто підкреслити, що, попри відносно нетривалий період свого існування, з 2017 р., та початку повноцінної діяльності у 2018 р., ALIPH спромігся сформуванню унікальну стратегічну платформу для реалізації комплексних заходів зі збереження та відновлення КС у різних країнах світу. До 2024 р. Фонд мав офіційну назву — Міжнародний альянс захисту спадщини у зонах конфлікту (International Alliance for the Protection of Heritage in Conflict Areas) [18]. Вилучення з назви уточнення «у зонах конфлікту»

засвідчило розширення місії ALIPH і спрямовування потужностей на глобальний масштаб, охоплюючи не лише зони конфліктів, але й інші регіони, де КС може перебувати під загрозою. Своєю місією ALIPH визначає зосередження на трьох ключових напрямках: превентивному захисті, спрямованому на зниження ризиків знищення; екстрених заходах, що забезпечують безпеку об'єктів КС; та постконфліктних ініціативах, які сприяють відновленню доступу місцевих громад до їхнього культурного надбання [27].

ALIPH реалізує потужні програми грантової підтримки, ініціює та координує проекти з реставрації, консервації та захисту культурних об'єктів, забезпечуючи інтеграцію міждисциплінарного підходу та міжнародну координацію зусиль. Ефективність діяльності Фонду підтверджується успішною реалізацією 505 проектів у 42 країнах світу із загальним бюджетом у 92 мільйони доларів США [15]. У концептуальній основі діяльності ALIPH закладено принцип «Захищати спадщину заради миру», а КС розглядається як важливий чинник примирення та зміцнення миру через її збереження, поширення та передання наступним поколінням. Голова Ради Фонду ALIPH (2017—2023 рр.), а нині — його приватний донор Томас С. Каплан наголошує, що, попри загрози, зумовлені тероризмом та міжнародними конфліктами, організація разом з партнерами продовжує підтримувати тих, хто віддано працює над збереженням спільної КС людства. Основою діяльності ALIPH є розуміння, що за кожним об'єктом КС стоять люди, а всі підтримувані проекти орієнтовані на місцеві громади й спрямовані на їхній соціальний і економічний розвиток у довгостроковій перспективі [16]. Власне, такий людиноцентричний підхід до охорони КС не лише забезпечує фізичне збереження пам'яток, а й сприяє відновленню соціокультурного середовища, зміцненню колективної ідентичності та формуванню стійких механізмів розвитку місцевих спільнот.

Значущим аспектом діяльності ALIPH є формування нової моделі багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism), що ґрунтується на досягненні конкретних результатів, оперативності та здатності гнучко реагувати на виклики у сфері охорони КС. Охоплюючи широкий спектр партнерств, ця модель забезпечує комплексний підхід до реалізації проектів та їх інтеграцію у глобальну систему охорони спадщини. Спираючись на міжінституційний підхід, ALIPH поєднує ресурси та експертизу державного, міжурядового та наукового секторів як для оперативного реагування на загрози, так і для розроблення довгострокових стратегій [16].

Аналіз структури членства ALIPH дає змогу виявити широкий геополітичний та міжсекторальний характер міжнародного співробітництва, що здійснюється в межах діяльності Фонду. До складу ALIPH входять держави з різних регіонів світу та провідні культурні й благодійні фонди, що забезпечує комплексний підхід до реалізації програм охорони спадщини. Серед членів ALIPH — Франція, Об'єднані Арабські Емірати, Королівство

Саудівська Аравія, Кувейт, Люксембург, Китай, Марокко, Кіпр, Узбекистан, Швейцарія (країна-господар), швейцарський Фонд Гандура для мистецтва (Fondation Gandur pour l'Art), Фонд Гетті (Getty Foundation) та д-р Томас С. Каплан. Фінансування діяльності ALIPH забезпечується як державними, так і приватними донорами. Серед публічних донорів — Європейський Союз, Міністерство культури Об'єднаних Арабських Еміратів, Оман (Oman), Князівство Монако та Румунія. Значний внесок у розвиток ініціатив фонду здійснюють приватні донори, зокрема Фонд Леона Леві (Leon Levy Foundation), Фонд TotalEnergies (TotalEnergies Foundation), Фонд Ендрю В. Меллона (The Andrew W. Mellon Foundation), Фонд родини Ліонеля Соважа (Lionel Sauvage Family Foundation) та Джошуа Фінк (Mr. Joshua Fink) [28]. Завдяки такій підтримці ALIPH має змогу не лише забезпечувати збереження об'єктів КС, що перебувають під загрозою, а й розширювати сферу своєї діяльності, ефективно адаптуючи стратегії охорони до сучасних викликів, зміцнюючи міжнародне партнерство та впроваджуючи інноваційні підходи до збереження КЦ у глобальному масштабі.

Свідченням прагнення до широкого міжнародного співробітництва та активного імплементації моделі багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism) є укладені домовленості про співпрацю з ключовими організаціями у сфері охорони КС. Зокрема, серед партнерів фонду: ЮНЕСКО (UNESCO), Швейцарський фонд протимінної діяльності (SWISS FOUNDATION FOR MINE ACTION), Всесвітній фонд пам'яток (WORLD MONUMENTS FUND), Уряд Грецької Республіки (THE GOVERNMENT OF THE HELLENIC REPUBLIC), Міжнародний центр з вивчення збереження та реставрації культурних цінностей (INTERNATIONAL CENTRE FOR THE STUDY OF THE PRESERVATION AND RESTORATION OF CULTURAL PROPERTY, ICCROM), Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (INTERNATIONAL COUNCIL OF MONUMENTS AND SITES, ICOMOS), Міжнародна рада музеїв (INTERNATIONAL COUNCIL OF MUSEUMS, ICOM), Національний інститут спадщини Франції (L'INSTITUT NATIONAL DU PATRIMOINE, INP), організація Europa Nostra, Агентство Hungary Helps (HUNGARY HELPS AGENCY), Кіпрський інститут (CYPRUS INSTITUTE, CYL), Міланський політехнічний університет (POLITECNICO DI MILANO UNIVERSITY), Організація з управління спадщиною (THE HERITAGE MANAGEMENT ORGANIZATION, HERITAGE), Національне географічне товариство (THE NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY), Альянс цивілізацій ООН (UNITED NATIONS ALLIANCE OF CIVILIZATIONS, UNAOC), Університет Падуї (UNIVERSITÀ DI PADOVA) та Expertise France [28]. Такі партнерства не лише сприяють інтеграції проектів ALIPH у міжнародні програми збереження, а й забезпечують багаторівневу координацію між державами, міжнародними організаціями, науковими установами, культурними інституціями та громадянським суспільством, формуючи

комплексну систему заходів для охорони КС на шляху сталого розвитку. Співпраця з провідними світовими інституціями сприяє консолідації зусиль на глобальному рівні, розширенню ресурсної бази для фінансування ініціатив, впровадженню інноваційних методів консервації та реставрації, а також розробленню стратегічних механізмів протидії загрозам, зумовлених збройними конфліктами, кліматичними змінами та незаконним обігом КЦ. У цьому контексті ALIPH виступає як ключовий координаційний центр, що забезпечує ефективну взаємодію різних секторів і рівнів управління, сприяючи формуванню довгострокових стратегій збереження спадщини та її інтеграції у глобальні процеси культурної політики й міжнародного розвитку.

Важливою інноваційною розробкою у сфері захисту КС, яка суттєво розширює аналітичні та прогностичні можливості міжнародної спільноти щодо збереження КЦ, стала нещодавно започаткована ініціатива HeritageWatch.AI, офіційно презентована 10 лютого 2025 р. на саміті з питань штучного інтелекту в Парижі. Проект реалізується ALIPH спільно з Iconem, Microsoft та Planet Lab. Унікальність HeritageWatch.AI полягає в інтеграції технологій штучного інтелекту й супутникових спостережень для прогнозування, оцінювання й запобігання ризикам, спричиненим природними катастрофами, кліматичними змінами та воєнними конфліктами. Завдяки цій платформі ALIPH і міжнародні партнери мають змогу перейти від реактивної моделі охорони КС до проактивної, передбачаючи загрози, оперативно плануючи заходи із захисту пам'яток, а також попереджаючи незаконний обіг КЦ через виявлення випадків мародерства й розкрадань. Такий комплексний технологічний підхід сприятиме посиленню ефективності міжнародних заходів із захисту КС і забезпечить надійну підтримку місцевих громад та інституцій у кризових ситуаціях [24].

Зосереджуючись на практичних діях, Фонд реалізовує проекти, які мають безпосередній вплив на збереження культурного надбання. Пріоритетом ALIPH є швидке впровадження ефективних рішень, що дають відчутний результат. Девіз ALIPH — «Дія, дія, дія!» — підкреслює принцип спрямування фінансових ресурсів виключно на реальні ініціативи, які мають чітко вимірювані результати. Упродовж восьми років ALIPH засвідчив свою здатність оперативно реагувати на виклики та ефективно реалізовувати заходи через такі програми, як План дій для Бейрута, Плани реагування на Covid-19, План дій для Афганістану, План підтримки України, План допомоги Сирії та Туреччині [26].

У своїй діяльності ALIPH характеризується високим рівнем динамізму, інноваційності та оперативності в ухваленні рішень, що дозволяє ефективно реагувати на виклики, дотримуючись водночас науково обґрунтованих підходів і чітких процедур, які забезпечують якість і надійність реалізовуваних ініціатив. Відбір проектів для фінансування здійснюється за двома

218 основними процедурами: через щорічні конкурси проектних пропозицій, а також протягом року в межах екстрених заходів або реалізації стратегічних планів дій. Основними критеріями оцінювання є актуальність, якість, реалізаційна спроможність та довготривалий вплив ініціатив.

Суттєвим аспектом діяльності ALIPH є спрямування ресурсів на збереження документального історико-культурного надбання в різних країнах світу. До прикладу, починаючи з 2019 р. в Іраку під патронатом ALIPH та у співпраці з Національною бібліотекою Франції (BnF) започатковано низку проектів, спрямованих на збереження бібліотечних та архівних колекцій. Серед ключових ініціатив слід виокремити проект «Відновлення, оцифрування та поширення документальної спадщини в Іраку» для Будинку іракських рукописів у Багдаді, у межах якого було здійснено такі заходи: розширено програму оцифрування, що включала придбання відповідного спеціалізованого обладнання; надавалися консультації щодо поводження з манускриптами, створення, обробки та збереження цифрових даних; впроваджено інтегровану бібліотечну систему (ILS) зі складником цифрової консервації, що дає змогу ефективніше керувати фондами та цифровими копіями; організовано навчальні програми та тренінги для місцевих фахівців, зокрема проведено майстер-класи та менторські програми з підвищення кваліфікації персоналу; задля покращення умов збереження документів здійснено закупівлю матеріалів для консервації, модернізації систем зберігання та підвищення стандартів безпеки архівних приміщень [36].

Іншою ініціативою зі збереження ДС в Іраку став проект «Оцифрування та поширення історичних курдських періодичних видань» у Центрі документації та досліджень «Жін» у Сулейманії, в межах якого шляхом оцифрування вдалося зберегти від фізичного руйнування та зробити доступними для дослідників 900 випусків курдських періодичних видань. Разом з тим було закуплено сканер і матеріали для реставрації, здійснено консервацію та відновлення оригінальних видань, проведено навчання фахівців щодо стандартів метаданих і цифрової обробки документів відповідно до міжнародних вимог, а всі оцифровані матеріали розміщено на платформі Gallica — цифровій бібліотеці Національної бібліотеки Франції [16].

У тому ж Іраку зусилля ALIPH також були спрямовані на реалізацію проекту «Оцінка та консервація колекції Баш Аян» зі збереження ДС міста Басра. У межах цієї ініціативи було залучено незалежного експерта з консервації книг Марко ді Белла для здійснення комплексної оцінки фізичного стану архівних матеріалів, визначення першочергових заходів щодо їхнього збереження та проведення екстреної стабілізації документів з метою запобігання подальшому пошкодженню, спричиненому впливом вологи та плісняви. Для забезпечення подальшої реставрації та довготривалого збереження колекцію було переміщено в безпечніше місце [36].

Важливим проектом ALIPH зі збереження ДС в Іраку стала ініціатива, спрямована на захист унікальної рукописної спадщини сирійської християнської громади, яка опинилася під загрозою через військові конфлікти та політичну нестабільність у регіоні. У межах цієї ініціативи було здійснено оцінку та консервацію рукописної колекції Сирійської православної архієпархії Мосула в Ербілі. Проект передбачав комплексну експертизу фізичного стану зібрання зі 105 стародавніх сирійських рукописів, визначення першочергових заходів для їхнього збереження та проведення невідкладних стабілізаційних робіт. Зокрема, було здійснено очищення матеріалів від пилу та цвілі, видалення шкідливих зв'язувальних мотузок, які пошкоджували палітурки, обгортання найуразливіших рукописів у спеціальні консерваційні матеріали, такі як тканина Тувек і безкислотний папір. Подібно до випадку з колекцією Баш Аян у Басрі, з метою запобігання подальшому пошкодженню архівних матеріалів було здійснено їх переміщення в безпечніше місце, де процес збереження та реставрації відбуватиметься відповідно до міжнародних стандартів [36].

Вищезгадані проекти ALIPH в Іраку відіграли важливу роль у збереженні ДС країни, що зазнала значних втрат внаслідок тривалих військових конфліктів. У результаті їхньої реалізації було забезпечено належне збереження архівних матеріалів, розширено цифрову доступність, а також підвищено професійну компетентність місцевих фахівців у сфері консервації та реставрації документів. Менеджерка проектів ALIPH Е. Уртізвереа (E. Urtizverea) у своїй науковій розвідці «ALIPH в Іраку» («ALIPH in Iraq») зазначає: «Діяльність ALIPH спрямована на оперативне реагування на надзвичайні ситуації, фінансування проектів з відновлення, захист рукописної та нематеріальної спадщини, а також мобілізацію наукового потенціалу національних та міжнародних експертів. Завдяки цим зусиллям ALIPH відіграє ключову роль у миротворчих ініціативах, сприяє економічному та сталому розвитку. Однак цей процес ще не завершений, і для забезпечення довготривалого захисту КС Іраку необхідними залишаються подальша підтримка, розширення міжнародного співробітництва та впровадження довгострокових стратегій. Відданість ALIPH цій місії є переконливим свідченням того, що співпраця та партнерство виступають визначальними чинниками у збереженні спільного надбання людства перед викликами сучасності» [41].

Серед країн, де реалізовувалися ініціативи ALIPH зі збереження ДС, варто згадати й Малі, яка володіє унікальною рукописною традицією та багатим історико-культурним надбанням. Важливими стали проекти зі збереження рукописних колекцій у містах Тімбукту та Дженне, які здійснювалися у співпраці з організацією AMALIA. Так, у 2019—2021 рр. тривав проект «Збереження рукописів у бібліотеці Аль-Акіб при мечеті Санкоре» у Тімбукту, спрямований на консервацію та стабілізацію колекції з

3500 рукописів, які перебували під загрозою втрати протягом збройних нападів 2012 р. Ураховуючи вразливість рукописного фонду до негативного впливу кліматичних факторів та антропогенних загроз, у межах проекту було модернізовано систему зберігання, створено лабораторію з контрольованим мікрокліматом та облаштовано окрему зону для безпечного зберігання колекції. Окрім заходів фізичної стабілізації матеріальних носіїв інформації, значна увага була приділена підвищенню професійної компетентності місцевих фахівців, зокрема організовано серію тренінгів і менторських програм, спрямованих на поглиблення знань у сфері консервації та реставрації ДС. У межах ініціативи комплексні консерваційні заходи здійснювалися методом «in situ» та охоплювали очищення, реставрацію та виготовлення захисних контейнерів для оптимізації умов зберігання. Варто відзначити, що важливим аспектом проекту стала його інтеграція в міжнародний науковий контекст: рукописна колекція бібліотеки Аль-Акіб була включена до масштабного проекту з оцифрування, який реалізується Hill Museum and Manuscript Library (HMML), а також увійшла до дослідницької програми Гамбурзького університету. Такий підхід забезпечує довготривале збереження колекції, її цифрову доступність і подальше наукове опрацювання [29].

У контексті збереження ДС Малі важливе місце посідає проект «Архіви знань: документальна спадщина Дженне», що реалізовувався впродовж 2021—2024 рр. та спрямований на систематизацію, консервацію та покращення умов зберігання цінних рукописних колекцій Бібліотеки рукописів Дженне (Bibliothèque des Manuscrits de Djenné). У межах ініціативи здійснено комплекс заходів, що охоплював навчальні сесії з превентивної консервації, впровадження методів сухого очищення рукописів, виготовлення захисних контейнерів та оптимізацію умов їхнього зберігання. Додатково реалізовано заходи, спрямовані на консервацію архівних документів, поліпшення фізичної безпеки будівлі бібліотеки та модернізацію її технічного оснащення. Значну увагу приділено інвентаризації, покращенню умов зберігання та здійсненню превентивних консерваційних заходів для 6000 рукописів XVI—XX ст. [17]. Таким чином, втілені ініціативи ALIPH у Малі забезпечили комплексний підхід до збереження унікальних документальних пам'яток, поєднавши фізичну стабілізацію матеріалів, модернізацію інфраструктури та підвищення професійного рівня місцевих фахівців. Запроваджені заходи також сприяли створенню довгострокових механізмів захисту рукописної спадщини та її інтеграції в міжнародний інформаційний простір, що є важливим кроком у глобальній стратегії охорони культурного надбання.

Серед масштабних ініціатив ALIPH, спрямованих на збереження рукописної спадщини та архівних матеріалів, варто назвати проекти зі збереження цінних документальних джерел в Єрусалимі, які відіграють вагомую роль у культурній та історичній спадщині регіону. У період 2019—2022 рр.

здійснювалася реалізація проекту «Консервація історичних рукописів бібліотек у Східному Єрусалимі», основною метою якого було збереження рукописних і архівних матеріалів, що становлять невід’ємну частину палестинської КС. Одним із центральних об’єктів цього проекту стала Бібліотека Халід, яка містить одну з найбільших і найстаріших колекцій з близько 2000 назв рукописів у регіоні. Тривалі військові конфлікти після 1967 р. суттєво ускладнили процес збереження цієї ДС, створюючи загрози її фізичній цілісності та значно обмежуючи доступ науковців до архівних матеріалів, необхідних для проведення досліджень. У межах проекту налагоджено співпрацю між єрусалимськими бібліотечно-інформаційними установами, зокрема Бібліотекою Будірі та Бібліотекою Дар Ісааф Аль-Нашашібі при Фонді Дар Аль-Тіфль Аль-Арабі, що також посприяло ефективній реалізації реставраційних і цифрових заходів. Комплекс здійснених робіт охоплював реставрацію 17 рукописів, які потребували негайного втручання, оцифрування 2000 рукописних джерел, а також створення цифрових копій понад 29 000 сторінок архівних матеріалів, рідкісних книг і некаталогізованих рукописів. Додатково задля мінімізації ризиків втрати ДС було встановлено систему протипожежного захисту. Важливим складником проекту стали освітні ініціативи, спрямовані на підвищення рівня обізнаності серед бібліотечних фахівців та місцевої громади щодо КС, які включали організацію шкільних екскурсій та створення документального фільму про рукописну спадщину регіону [20].

Уже у 2023 р. під егідою ALIPH було ініційовано ще один значний проєкт в Єрусалимі під назвою «Надзвичайний проєкт для бібліотеки монастиря Святого Марка», спрямований на консервацію унікальної рукописної колекції Сирійського православного монастиря Святого Марка в Єрусалимі. У фондах монастиря зберігаються близько 350 рукописів VIII—XX ст., переважна більшість з яких — релігійні тексти на пергаменті чи папері здебільшого в оригінальному палітурному оформленні. У зв’язку з несприятливими умовами зберігання рукописна колекція монастиря Святого Марка зазнавала поступового руйнування під впливом комах, пилу та підвищеної вологості. Додаткові загрози створювали кліматичні зміни, зокрема екстремальні температурні коливання, паводки та надмірна вологість, що прискорювали процеси деградації матеріалів та ускладнювали збереження рукописів у належному стані. Зважаючи на це, у межах проєкту було впроваджено термінові заходи для стабілізації фізичного стану рукописів, включно із сухим очищенням, реорганізацією умов зберігання, облаштуванням спеціальних приміщень і створенням детальних інвентарних списків. Водночас у межах цієї ініціативи передбачено створення довгострокової програми консервації, яка забезпечить сталий захист цієї унікальної колекції та її збереження для майбутніх поколінь. Таким чином, реалізовані в Єрусалимі ініціативи ALIPH продемонстрували

ефективність міжнародного співробітництва у сфері охорони КС та сприяли інтеграції сучасних підходів до збереження рукописних джерел в умовах підвищених ризиків і загроз [22].

Серед ініціатив ALIPH щодо збереження ДС варто відзначити проєкт «Пам'ять Судану: збереження та популяризація суданської документальної спадщини» (2019—2022 рр.) у місті Хартум (Судан), реалізований у співпраці з King's College London. У межах цього проєкту було створено спеціалізований центр оцифрування, що забезпечив можливість оперативного сканування культурних матеріалів безпосередньо на місці, дозволяючи ефективно працювати з історичними документами та архівними джерелами. Важливим аспектом реалізованих заходів стало не лише оцифрування та створення метаданих для 5000 зображень з невеликих приватних архівів Хартума, а й покращення якості метаданих матеріалів, оцифрованих раніше. Це передбачало комплексну роботу з коректури, перекладу, виправлення неточностей, а також залучення додаткових ідентифікаторів об'єктів до червоного списку ICOM, що сприяє їх точній ідентифікації та посиленню захисту від незаконного обігу. Разом з тим було створено систему збереження цифрових даних, що сприяє довготривалому доступу до оцифрованих матеріалів. Вагомим складником проєкту стало також поширення цифрових копій документів через платформу Sudan Memoгу, що відкрило широкий доступ для дослідників і культурних інституцій по всьому світу [21].

Ведучи мову про ініціативи допомоги ALIPH, слід згадати й проєкти зі збереження ДС у Лівані, зокрема щодо фотоколекції Університету Святого Йосифа в Бейруті «Safeguarding the photography collection of the Saint Joseph University» (2022—2024 рр.), який реалізовувався за підтримки Національного інституту спадщини Франції (Institut national du Patrimoine). Мета проєкту полягала в забезпеченні збереження унікальної фотоколекції і листівок XIX—XX ст. (загалом близько 250 000 об'єктів) бібліотеки університету, яка є не лише цінним документальним джерелом з історії Лівану та регіону, а й важливим елементом світової історико-культурної спадщини. У процесі роботи було проведено оцінку фізичного стану колекції, здійснено очищення від пилу, а також перепакування матеріалів для подальшого оцифрування. Одним із ключових етапів стало проведення класифікації, інвентаризації та індексації фондів фотоколекції для забезпечення їх ефективної каталогізації та доступу для дослідників. Варто зазначити, що ініціатива стала важливим кроком у збереженні цінної колекції, забезпечивши не лише її фізичну стабілізацію, а й створення цифрового архіву, що сприяє розширенню доступу до унікальних документів, інтеграції їх у міжнародний науковий обіг та відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень у сфері ДС [39].

Протягом 2020 р. у Лівані за сприяння ALIPH втілено й інший масштабний проєкт, спрямований на відновлення Національної бібліотеки Лі-

вану, яка була заснована на початку ХХ ст. та фонд якої на той час становив понад 200 000 томів рідкісних видань. Унаслідок тривалої громадянської війни бібліотека залишалася зачиненою впродовж 39 років, зазнавши суттєвих втрат через розграбування та руйнування. Додаткові пошкодження спричинив вибух 4 серпня 2020 р. у Бейруті, що значно загостило проблеми збереження фондів та поставило під загрозу подальше функціонування інституції. У межах реалізації проекту було здійснено комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію стану бібліотечної будівлі та захист колекцій від зовнішніх руйнівних факторів, зокрема проведено заміну пошкоджених конструкцій, створивши таким чином безпечні умови для подальшого реставраційного процесу та відновлення діяльності бібліотеки як важливого центру документальної спадщини Лівану [34].

У 2022—2023 рр. завдяки ALIPH та у співпраці з Національною бібліотекою Франції (Bibliothèque nationale de France, BnF) було реалізовано проєкт збереження ДС (Safeguarding documentary heritage at the Bibliothèque haïtienne des Spiritains) однієї з найстаріших книгозбірень Гаїті — Бібліотеки Конгрегації Святого Духа Гаїті (Bibliothèque haïtienne des Pères du Saint-Esprit), заснованої в 1873 р. у Порт-о-Пренсі. Фонд книгозбірні нараховує понад 35 000 книг, датованих ХVІ ст., близько 1000 наукових журналів, 500 мап та численні архівні документи, які мають виняткове значення для дослідження історії Гаїті, Америки та Карибського регіону. З огляду на складну безпекову ситуацію в Гаїті збереження цих фондів потребує посилених заходів охорони. У межах першого етапу проєкту було залучено міжнародних експертів у сферах управління культурними проєктами, аналізу колекцій, консервації, кризового реагування та оцифрування; було здійснено детальне документування бібліотечних зібрань та визначено пріоритетні об'єкти для збереження; проведено оцінку кадрового й технічного потенціалу бібліотеки з метою інвентаризації, каталогізації, індексації, оцифрування та публікації вибраних матеріалів в онлайн-доступі. На другому етапі проєкту зусилля зосереджувалися на консервації так званої «Сірої літератури» (Grey Literature) — корпусу документів, що включає мемуари, звіти, листи, газети та тексти, які відображають понад столітню наукову, історичну та культурну спадщину Гаїті в різних дисциплінах. Завдяки реалізації цієї ініціативи ALIPH і BnF забезпечили не лише фізичне збереження унікальної ДС, а й доступ до неї в цифровому форматі, що сприятиме розширенню наукових досліджень та інтеграції історичних матеріалів Гаїті до міжнародного наукового й культурного обігу [37].

Важливим проєктом з порятунку ДС Грузії стала ініціатива ALIPH «Збереження культурної спадщини Горі», реалізована у 2019—2022 рр. у співпраці з Грузинським національним комітетом «Блакитного Щита». Необхідність проєкту була зумовлена високими ризиками для КС Грузії, спричиненими її складним геополітичним становищем, історією збройних

конфліктів та природними загрозами. Центральним об'єктом проекту став Горійський музей, заснований у 1935 р., що зберігає унікальну колекцію історичних артефактів, серед яких етнографічні предмети, рукописи, фотографічні архіви, а також одна з найбільших нумізматичних колекцій регіону від VII ст. до н.е. до XX ст. н.е. Водночас відсутність належних умов зберігання загрожувала фізичному стану цієї колекції. У рамках ініціативи було розроблено план управління ризиками (Disaster Risk Management — DRM), що забезпечує ефективний захист музейних фондів у кризових ситуаціях. Крім того, музейними працівниками було здійснено цифрове документування близько 10 000 експонатів та покращено умови зберігання 5000 артефактів, що суттєво знизило ризик їх пошкодження. Паралельно близько 30 музейних фахівців із 12 установ регіону Шида Картлі пройшли професійну підготовку за напрямками превентивної консервації, пакування, переміщення колекцій та першої допомоги КС в умовах кризи. Співпраця ALIPH з національними інституціями дозволила інтегрувати сучасні методи управління ризиками й цифрової документації, суттєво підвищивши стійкість музейної системи Грузії до потенційних загроз [38].

Одним з напрямів діяльності ALIPH стали проекти допомоги бібліотекам, архівам та музеям України, спрямовані на збереження КС в умовах російсько-української війни. Від перших днів березня 2022 р. ALIPH активізував мобілізацію ресурсів на підтримку української КС, що опинилася під загрозою знищення з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. Уже 7 березня 2022 р. Фондом було затверджено «План дій із захисту спадщини в Україні» із загальним бюджетом у 5 мільйонів доларів США, фінансування якого здійснювалося з власного бюджету ALIPH. Надалі ця ініціатива була значно розширена завдяки залученню додаткових партнерських внесків: Європейського Союзу (The European Union, Foreign Policy Instrument) — 4 мільйони євро, Фонду Гетті (The J. Paul Getty Trust) — 1 мільйон доларів США, Посольського фонду США зі збереження культурної спадщини (AFCP) — 645 000 доларів США, а також Князівства Монако — 40 000 євро. У період з березня 2022 р. по листопад 2024 р. ALIPH спрямував 7,75 мільйона доларів США на підтримку майже 400 українських організацій у понад 140 населених пунктах по всій країні [30]. Фінансування охоплювало шість ключових напрямів та передбачало придбання спеціалізованого обладнання для забезпечення належних умов зберігання КС, зокрема пакувальних матеріалів, протипожежних систем, джерел безперебійного живлення, систем клімат-контролю та матеріалів для зміцнення будівель, що сприяло підвищенню безпеки й захисту культурних об'єктів. У перші тижні війни ALIPH також відіграв критичну роль у забезпеченні логістики транспортування сотень спеціалізованих дерев'яних музейних ящиків та іншого необхідного обладнання, яке було надане партнерами з Польщі, Італії, Франції, Швейцарії, Австрії та Великої Британії.

Основними пріоритетами Плану дій ALIPH в Україні визначено стабілізацію ситуації, здійснення термінових заходів із захисту КС, таких як евакуація колекцій, укріплення пошкоджених об'єктів, а також збереження унікальних і особливо вразливих історичних артефактів. Варто відзначити, що ALIPH також здійснює цільову підтримку фахівців у сфері охорони КС, які, незважаючи на складні умови, продовжують виконувати свою місію із захисту національного культурного надбання України. Дослідниця Д. Живоглядова, аналізуючи сучасні реалії захисту КС та досвід міжнародного співробітництва, зазначає, що, координуючи інституційну, технічну та наукову співпрацю, спрямовуючи дії глобальних гравців на підтримку України, ALIPH демонструє глибоке розуміння необхідності захисту носіїв культури та системи цінностей, важливих як для українців, так і для світової спільноти. Організація застосовує пошук нових організаційних і гнучких рішень, пов'язаних з методами захисту й підтримки, що враховують локальний соціокультурний контекст, зокрема традиції, символічну специфіку комунікаційного простору, ментальні стереотипи, а також систему державного управління й чинне законодавство [5, с. 50].

У межах програм підтримки України Фондом ALIPH були реалізовані проекти стабілізації КС у містах, що постраждали від військових дій, зокрема з відновлення історичних будівель у Харкові та Одесі. Важливим кроком у цьому напрямі стала ініціатива з 3D-документування та фотограмметрії понад 40 пам'яток, що знаходяться під загрозою знищення. Отримані цифрові матеріали є цінними джерелами, дані яких у разі необхідності можуть бути використані для їхнього відновлення. Окремим вектором діяльності ALIPH стало створення або, в деяких випадках, модернізація понад десяти спеціалізованих сховищ для збереження музейних експонатів і культурних артефактів, які є історичними свідченнями багатогранної КС України. Важливим кроком у цьому напрямі стала ініціатива з розгортання чотирьох «культурних швидких» у співпраці з Національним науково-дослідним реставраційним центром України. Оснащені сучасним обладнанням для екстреної консервації, ці мобільні підрозділи дають змогу українським фахівцям оперативно реагувати на загрози, пересуваючись країною та забезпечуючи моніторинг, захист та відновлення творів мистецтва, що зазнали пошкоджень внаслідок бойових дій.

Конкретними прикладами допомоги ALIPH в Україні стали реалізовані проекти для Національного музею історії України (далі — МІСТ), зокрема надання гранту, в межах якого було виготовлено, доставлено та встановлено вогнетривкі шафи-сейфи для безпечного зберігання музейних колекцій, наукового архіву та бібліотеки музею. У березні 2022 р. генеральний директор музею Ф. Андрощук отримав лист від наукової директорки виконавчої ради ALIPH, докторки Майї Комінко, в якому повідомлялося, що організація отримала кошти для підтримки українських інституцій у

збереженні КС. У рамках цієї програми Фонд уже надав допомогу низці українських музеїв і очікував пропозицій від МІСТ. Уже у грудні 2022 р. МІСТ і ALIPH підписали грантову угоду, в межах якої протягом 2023 р. для музею було придбано 120 спеціалізованих музейних шаф, що значно підвищили рівень безпеки музейних зібрань та забезпечили належні умови зберігання колекцій [9].

Іншим прикладом допомоги ALIPH в Україні є підтримка Вишгородського історико-культурного заповідника, якому було надано необхідне обладнання для збереження музейних фондів та забезпечення можливості екстреної евакуації експонатів у разі виникнення загрози [4].

Цільове фінансування заходів зі збереження та захисту колекції у 2022 р. отримав і Національний художній музей України (NAMU). Завдяки підтримці Фонду ALIPH було обладнано реставраційну майстерню для консервації творів на паперовій основі, модернізовано технічне оснащення для збереження іконописних пам'яток, а також забезпечено музей комп'ютерним обладнанням, портативними накопичувачами та паливом для генераторів. Подальшу підтримку NAMU отримав у 2024 р. в межах нової грантової програми ALIPH, реалізованої за підтримки Європейського Союзу. Виділені кошти були спрямовані на ремонт сходів центрального входу музею, стабілізацію температурно-вологісного режиму у фондових сховищах, що має критичне значення для збереження музейної колекції, а також відновлення доступу до музейних приміщень. Завдяки цим заходам було не лише підвищено рівень безпеки та збереження музейних фондів, а й створено умови для ефективного функціонування музею в умовах воєнних загроз. Діяльність ALIPH у цьому напрямі є важливим прикладом міжнародного партнерства, спрямованого на збереження української КС [10].

Ще однією інституцією, яка отримала підтримку від ALIPH, став Національний науково-дослідний реставраційний центр України (ННДРЦУ). Так, у квітні 2024 р. установу відвідали уповноважені представники ALIPH — А. Фібіг (A. Fiebig), Е. Селтер (E. Selter) та Е. Уртізвереа (E. Urtizverea). Візит відбувся в межах ініціативи, спрямованої на координацію подальших дій щодо підтримки українських інституцій, які займаються збереженням історико-культурної спадщини в умовах російської військової агресії. Варто зазначити, що ALIPH від початку повномасштабного вторгнення здійснює комплексну допомогу українським музейним та реставраційним установам, зокрема в захисті й збереженні об'єктів, що входять до державної частини Музейного фонду України. Упродовж 2022—2024 рр. за фінансової підтримки ALIPH, у співпраці з Європейським Союзом, ННДРЦУ отримав спеціалізоване обладнання, необхідне для проведення невідкладних консерваційних та реставраційних заходів. До переліку технічного оснащення увійшли ультразвукові очищувачі, системи видалення пилу та спор,

генератор азоту, реставраційні термошпателі, гігрометри та інші прилади, що забезпечують контроль за станом музейних предметів. Важливим здобутком стала передача мобільних реставраційних лабораторій, що дозволяють здійснювати оперативну інтервенцію безпосередньо в місцях зберігання колекцій, мінімізуючи ризики пошкоджень у критичних ситуаціях. Серед реалізованих інфраструктурних проєктів на сайті ННДРЦУ відзначено створення припливно-витяжної вентиляційної системи у Львівській філії ННДРЦУ, що значно покращило умови збереження КЦ; завершення реставрації частини огорожі комплексу міської садиби М.Ф. Вейнмарн в Одеській філії, де розташований підрозділ Центру [1]. Такі заходи сприяють не лише покращенню матеріально-технічної бази інституції, а й забезпечують довготривалу консервацію об'єктів КС, що є ключовим завданням в умовах сучасних викликів та загроз.

У контексті підтримки українських архівів Фондом ALIPH важливо відзначити реалізацію проєкту з підготовки «Практичного посібника з оцифрування архівної спадщини на паперовому носії в надзвичайних ситуаціях», який здійснювався за фінансової підтримки ALIPH та у співпраці з Міжнародною радою архівів (ICA). Процес підготовки тривав із травня 2023 р. до квітня 2024 р. та включав розроблення комплексних рекомендацій щодо ефективного застосування технологій цифрової консервації в умовах надзвичайних ситуацій. Над укладенням посібника та його розробленням працювали Е. Черневич та А. Садік Алі у співпраці з Державною архівною службою України, державними архівами Херсонської, Чернігівської та Миколаївської областей, а також Центральним державним аудіовізуальним і електронним архівом. Документ адаптовано для професійного використання архівними установами України, що сприятиме впровадженню передових методів оцифрування та зміцненню стійкості архівних фондів перед потенційними загрозами. Підкреслюючи важливість цієї ініціативи, один з авторів видання Е. Черневич зазначає, що посібник відповідає двом ключовим викликам: створенню зручного у використанні ресурсу для оцифрування архівних документів і розробленню настанов з екстреного реагування, орієнтованого на збереження зображень. Видання спрямоване на забезпечення малих, недостатньо фінансованих установ практичними рішеннями, що враховують різноманітні сценарії — від природних катастроф до військових конфліктів. Розроблені методичні рекомендації слугують фундаментальною основою як для стратегічного планування довгострокових заходів зі збереження архівних матеріалів, так і для оперативного реагування на надзвичайні ситуації, забезпечуючи ефективне управління ризиками та мінімізуючи загрозу втрати цінних документів. У поєднанні з навчальними програмами для архівістів та стратегічним плануванням цей ресурс може значно зміцнити механізми захисту документальної спадщини в Україні, оскільки формує комплексний підхід до

228 збереження архівної спадщини, поєднуючи сучасні технологічні рішення з інституційною підготовкою, що є критично важливим для архівних установ у сучасних кризових умовах [23].

Наукова новизна. Уперше здійснено комплексний аналіз проектів ALIPH, спрямованих на збереження документальної спадщини в умовах воєнних конфліктів, кризових ситуацій та кліматичних змін. Розкрито ефективність нової форми багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism), що постає ключовим елементом міжнародної взаємодії у сфері захисту культурної спадщини. Висвітлено внесок ALIPH у захист культурних цінностей України в умовах війни.

Висновки. Аналіз діяльності ALIPH засвідчує його провідну роль у міжнародних ініціативах щодо збереження культурної спадщини в усіх її формах в умовах надзвичайних ситуацій. Особливістю діяльності ALIPH визначено людиноцентричний підхід, спрямований на підтримку місцевих громад, розвиток професійного потенціалу фахівців та інтеграцію принципів сталого розвитку у сфері охорони культурної спадщини. Запроваджена ALIPH модель багатостороннього співробітництва (a new form of multilateralism) підтверджує свою ефективність з огляду на широке коло держав-учасниць, залучення стратегічних партнерів, міжнародних організацій і приватних донорів, укладені домовленості про співпрацю та значну кількість реалізованих проектів. Відзначено вагомий внесок ALIPH у збереження культурної спадщини України та підтримку культурних інституцій, що сприяє підвищенню їх стійкості в умовах російсько-української війни. Накопичений у межах реалізованих ініціатив досвід ALIPH закладає основу для вдосконалення глобальних механізмів збереження культурної спадщини в умовах криз і слугує орієнтиром для подальшого стратегічного планування на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Візит делегації ALIPH Foundation до ННДРЦУ в Києві. Національний науково-дослідний реставраційний центр України: вебсайт. URL: <http://restorer.kiev.ua/?p=18411>
2. Добровольська В.В. Сучасні зміни культурної політики в Україні та розвиток інформаційно-комунікаційного простору культури та управління документацією // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2017. № 2. С. 74—80.
3. Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки та музеї — джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України // Бібліотечний вісник. 2017. № 1. С. 3—10.
4. Дякуємо Міжнародному альянсу із захисту культурної спадщини в зонах конфлікту ALIPH Foundation. ВІКЗ: вебсайт. URL: <https://vikz.org.ua/pro-nas.html>
5. Живоглядова Д. Охорона культурної спадщини: сучасні реалії та досвід міжнародного співробітництва // Вісник: Українські культурологічні студії. 2022. № 2(11). С. 48—51. [https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2\(11\).09](https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2(11).09)

6. Ковальчук Г.І., Муха Л.В. Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу»: діяльність бібліотек, архівів, музеїв зі збереження документального надбання // Бібліотечний вісник. 2007. № 2. С. 42—47. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000527>
7. Котис О. Застосування понять «культурні цінності» та «культурна спадщина» у міжнародному праві та праві Європейського союзу // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Вип. 31. С. 189—197.
8. Культурна спадщина та національна безпека: аналітичний допис / [В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан та ін.]; за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 58 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.08>
9. Музей посилив захист колекцій у фондах завдяки організації ALIPH. Національний музей історії України: вебсайт. URL: <https://nmiu.org/posts/143>
10. Національний художній музей України (NAMU). 12 жовтня 2024 р. NAMU: Instagram. URL: https://www.instagram.com/namu.museum/p/DBBeNlViDKA/?img_index=1
11. Про схвалення Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025—2027 роках: Розпорядження від 24 грудня 2024 р. № 1349-р. Кабінет Міністрів України. Київ, 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text>
12. Приходько Л.Ф. Збереження цифрової культурної спадщини — імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу) // Архіви України. 2019. № 2. С. 67—92.
13. Рибачок О.М. Документальна спадщина як складова культурних цінностей і культурної спадщини // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2017. № 2. С. 81—91.
14. Сенченко Н., Сенченко О. Нормативно-правові засади оцифрування документальної спадщини України // Молодий вчений. 2024. 1 (125). С. 15—23. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-15>
15. ALIPH is committed to supporting concrete and sustainable initiatives to protect the richness and diversity of the world's cultural heritage. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects>
16. Amagat G.-A. ALIPH: Safeguarding Written Heritage in Conflict Zones and Post-Conflict Situations. Strengthening Libraries' Emergency Preparedness and Response // 88th IFLA World Library and Information Congress (WLIC), 2023 Rotterdam; Satellite Meeting: Strengthening Libraries' Emergency Preparedness and Response, Amsterdam. 18 August 2023. Proceedings of the international conference. URL: <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/fa7094c4-3121-4f34-9531-96fe10195d6e/content>
17. Archives of knowledge: documentary heritage in Djenné (Mali). URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/archives-of-knowledge-documentary-heritage-in-djenne>
18. By Laws. Adopted by Foundation Board on 27 June 2024. ALIPH: website. https://www.aliph-foundation.org/files/20240627_ALIPH%20Bylaws%202024_EN_Signed%20Original.pdf
19. Code of Ethics. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/files/ALIPH-Code-of-Ethics-ENG.pdf>
20. Conserving historical manuscripts from libraries in East Jerusalem. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/preserving-the-written-heritage-of-jerusalem>

21. Conserving Sudanese documentary heritage. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/sudan-memory-conserving-and-promoting-sudanese-cultural-and-documentary-heritage>
22. Emergency project for the library of the Monastery of Saint Mark, Jerusalem. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/emergency-project-for-the-library-of-the-monastery-of-saint-mark-jerusalem>
23. ICA and ALIPH complete digitization manual to support Ukrainian archives. ICA: website. URL: <https://www.ica.org/ica-and-aliph-complete-digitization-manual-to-support-ukrainian-archives/>
24. Heritage Alert System. HeritageWatch.AI. ALIPH: website. URL: <https://heritagewatch.ai/platform/>
25. Memory of the World. UNESCO: website. URL: <https://www.unesco.org/en/memory-world>
26. Our Manifesto. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-ambition>
27. Our mission. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-ambition>
28. Partners. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-partners>
29. Preserving Manuscripts in the Al Aqib Library, Sankoré Mosque of Timbuktu, Mali. ALIPH: website. <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/preserving-manuscripts-in-the-al-aqib-library-sankore-mosque-of-timbuktu>
30. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/aliph-action-plan-for-ukraine>
31. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH: website. <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/protecting-cultural-heritage-in-ukraine>
32. Protecting heritage to build peace. Annual report 2023. ALIPH: website. URL: https://issuu.com/aliphfoundation/docs/aliph_annual_report_2023_single_pages_2024_07_17
33. Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form. UNESCO: website. Paris. 17 November 2015. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form?hub=1081>
34. Rehabilitation of the Lebanese National Library Beirut, Lebanon. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/rehabilitation-of-the-lebanese-national-library>
35. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1. United Nations: website. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>
36. Restoration, Digitization and Dissemination of Iraqi Documentary Heritage (Iraq). ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/restoration-digitization-and-dissemination-of-iraqi-documentary-heritage>
37. Safeguarding documentary heritage at the Bibliothèque haïtienne des Spiritains Haïti. ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-documentary-heritage-at-the-bibliotheque-haitienne-des-spiritains>
38. Safeguarding the cultural heritage of Gori (Georgia). ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-the-cultural-heritage-of-gori>
39. Safeguarding the photography collection of the Saint Joseph University (Beirut, Lebanon). ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-the-photography-collection-of-the-saint-joseph-university>

40. Selter E., Jagielska-Burduk, Jakubowski A. Elke Selter Talks to Alicja Jagielska-Burduk and Andrzej Jakubowski, The role of ALIPH in protecting cultural heritage from war and natural disasters // *Santander Art and Culture Law Review*. 2024. 10. P. 41—50. <https://doi.org/10.4467/2450050XSNR.24.011.20822>
41. Urtizverea E. ALIPH in Iraq // *Cultural heritage and development in fragile contexts: learning from the interventions of international cooperation in Afghanistan and neighboring countries* / Ed. by M. Loda, P. Abenante. Switzerland: Springer Nature, 2024. P. 273—283. https://doi.org/10.1007/978-3-031-54816-1_19

Отримано 12 грудня 2024 р.

REFERENCES

1. Vízyt delehatsii ALIPH Foundation do NNDRTsU v Kyievi [Visit of ALIPH Foundation delegation to the National Research and Restoration Centre of Ukraine in Kyiv]. *Natsionalnyi naukovo-doslidnyi restavratsiynyi tsentr Ukrainy: vebsait* [National Research and Restoration Centre of Ukraine: website]. Retrieved from: <http://restorer.kiev.ua/?p=18411>. [In Ukrainian].
2. Dobrovol'ska V.V. Suchasni zminy kulturnoi polityky v Ukraini ta rozvytok informatsiino-komunikatsiinoho prostoru kultury ta upravlinnia dokumentatsiieiu [Modern Changes in Cultural Policy in Ukraine and the Development of the Information and Communication Space of Culture and Document Management]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia* [Library Science. Record Studies. Informology]. 2017. No. 2, pp. 74—80. [In Ukrainian].
3. Dubrovina L., Kyrydon A., Matiash I. Arkhivy, biblioteky ta muzei — dzherelna osnova natsionalnoi pam'iaty, kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Archives, Libraries, and Museums — The Source Basis of National Memory and Cultural Heritage of Ukraine]. *Biblioteknyi visnyk* [Library Bulletin]. 2017. No. 1, pp. 3—10. [In Ukrainian].
4. Diakuiemo Mizhnarodnomu aliansu iz zakhystu kulturnoi spadshchyny v zonakh konfliktu ALIPH Foundation [Gratitude to the International Alliance for the Protection of Cultural Heritage in Conflict Areas (ALIPH Foundation)]. *VIKZ: website*. Retrieved from: <https://vikz.org.ua/pro-nas.html>. [In Ukrainian].
5. Zhyvohliadova D. Okhorona kulturnoi spadshchyny: suchasni realii ta dosvid mizhnarodnoho spivrobitnytstva [Protection of cultural heritage: modern realities and experience of international cooperation]. *Visnyk: Ukrainski kulturolohichni studii* [Bulletin: Ukrainian Cultural Studies]. 2022. No. 2(11), pp. 48—51. [https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2\(11\).09](https://doi.org/10.17721/UCS.2022.2(11).09) [In English].
6. Kovalchuk H.I., Mukha L.V. Prohrama UNESCO “Pamiat svitu”: diialnist bibliotek, arkhiviv, muzeiv zi zberezhenia dokumentalnoho nadbannia [UNESCO “Memory of the World” Programme: The Role of Libraries, Archives, and Museums in Preserving Documentary Heritage]. *Biblioteknyi visnyk* [Library Bulletin]. 2007. No. 2, pp. 42—47. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000527> [In Ukrainian].
7. Kotys O. Zastosuvannia poniat “kulturni tsinnosti” ta “kulturna spadshchyna” u mizhnarodnomu pravi ta pravi Yevropeiskoho soiuzu [Application of the Concepts of “Cultural Values” and “Cultural Heritage” in International Law and European Union Law]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia mizhnarodni vidnosyny* [Bulletin of Lviv University. Series on International Relations]. 2012. Iss. 31, pp. 189—197. [In Ukrainian].

8. Kulturna spadshchyna ta natsionalna bezpeka: analitychnyi dopys [Cultural Heritage and National Security: An Analytical Note] / [V. Potapenko, Yu. Tyshchenko, Yu. Kaplan and others]; V. Potapenko (Ed.). Kyiv, 2023. 58 p. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.08> [In Ukrainian].
9. Muzei posylyv zakhyst kolektsii u fondakh zavdiaky orhanizatsii ALIPH. Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy: website. [The Museum Strengthened the Protection of Its Collections Thanks to the ALIPH Organization. National Museum of the History of Ukraine: website]. Retrieved from: <https://nmiu.org/posts/143> [In Ukrainian].
10. Natsionalnyi khudozhnii muzei Ukrainy (NAMU) [National Art Museum of Ukraine (NAMU)]. 12 zhovtnia 2024 r. [October 12, 2024. NAMU: Instagram]. Retrieved from: https://www.instagram.com/namu.museum/p/DBBeNIViDKA/?img_index=1 [In Ukrainian].
11. Pro skhvalennia Stratehii zakhystu dokumentalnoi spadshchyny yak zaporuky zberezhennia natsionalnoi identychnosti ta derzhavnosti na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025—2027 rokakh: Rozporiadzhennia vid 24 hrudnia 2024 r. No. 1349-r. [On the Approval of the Strategy for the Protection of Documentary Heritage as a Guarantee of Preserving National Identity and Statehood for the Period Until 2027 and the Approval of the Operational Action Plan for its Implementation in 2025—2027: Order No. 1349-r of December 24, 2024]. Cabinet of Ministers of Ukraine. Kyiv. 2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text> [In Ukrainian].
12. Prykhodko L.F. Zberezhennia tsyfrovoy kulturnoi spadshchyny — imperatyv XXI stolittia (za dokumentamy UNESCO i Yevropeiskoho Soiuzu) [Preservation of Digital Cultural Heritage — an Imperative of the XXI century (Based on UNESCO and European Union Documents)]. *Arkhivy Ukrainy* [Archives of Ukraine] 2019. No. 2, pp. 68. [In Ukrainian].
13. Rybachok O.M. Dokumentalna spadshchyna yak skladova kulturnykh tsinnosti i kulturnoi spadshchyny [Documentary Heritage as a Component of Cultural Values and Cultural Heritage]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia* [Library Science. Records Studies. Informology]. 2017. No. 2, pp. 81—91. [In Ukrainian].
14. Senchenko N., Senchenko O. Normatyvno-pravovi zasady otsyrovuvannia dokumentalnoi spadshchyny Ukrainy [Regulatory and Legal Framework for the Digitization of Documentary Heritage of Ukraine]. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist]. 2024. No. 1(125), pp. 15—23. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-15> [In Ukrainian].
15. ALIPH is committed to supporting concrete and sustainable initiatives to protect the richness and diversity of the world's cultural heritage. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects>
16. Amagat G.-A. ALIPH: Safeguarding Written Heritage in Conflict Zones and Post-Conflict Situations. Strengthening Libraries' Emergency Preparedness and Response Response // 88th IFLA World Library and Information Congress (WLIC), 2023 Rotterdam; Satellite Meeting: Strengthening Libraries' Emergency Preparedness and Response, Amsterdam. 18 August 2023. Proceedings of the international conference. Retrieved from: <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/fa7094c4-3121-4f34-9531-96fe10195d6e/content>
17. Archives of knowledge: documentary heritage in Djenné (Mali). Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/archives-of-knowledge-documentary-heritage-in-djenne>

18. By Laws. Adopted by Foundation Board on 27 June 2024. ALIPH: website. Retrieved from: https://www.aliph-foundation.org/files/20240627_ALIPH%20Bylaws%202024_EN_Signed%20Original.pdf
19. Code of Ethics. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/files/ALIPH-Code-of-Ethics-ENG.pdf>
20. Conserving historical manuscripts from libraries in East Jerusalem. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/preserving-the-written-heritage-of-jerusalem>
21. Conserving Sudanese documentary heritage. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/sudan-memory-conserving-and-promoting-sudanese-cultural-and-documentary-heritage>
22. Emergency project for the library of the Monastery of Saint Mark, Jerusalem. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/emergency-project-for-the-library-of-the-monastery-of-saint-mark-jerusalem>
23. ICA and ALIPH complete digitization manual to support Ukrainian archives. Retrieved from: <https://www.ica.org/ica-and-aliph-complete-digitization-manual-to-support-ukrainian-archives/>
24. Heritage Alert System. HeritageWatch.AI. ALIPH: website. Retrieved from: <https://heritagewatch.ai/platform/>
25. Memory of the World. UNESCO: website. Retrieved from: <https://www.unesco.org/en/memory-world>
26. Our Manifesto. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-ambition>
27. Our mission. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-ambition>
28. Partners. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/our-partners>
29. Preserving Manuscripts in the Al Aqib Library, Sankoré Mosque of Timbuktu, Mali. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/preserving-manuscripts-in-the-al-aqib-library-sankore-mosque-of-timbuktu>
30. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/aliph-action-plan-for-ukraine>
31. Protecting cultural heritage in Ukraine. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/protecting-cultural-heritage-in-ukraine>
32. Protecting heritage to build peace. Annual report 2023. ALIPH: website. Retrieved from: https://issuu.com/aliphfoundation/docs/aliph_annual_report_2023_single_pages_2024_07_17
33. Recommendation concerning the preservation of, and access to, documentary heritage including in digital form. UNESCO: website. Paris. 17 November 2015. Retrieved from: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-concerning-preservation-and-access-documentary-heritage-including-digital-form?hub=1081>
34. Rehabilitation of the Lebanese National Library Beirut, Lebanon. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/rehabilitation-of-the-lebanese-national-library>
35. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1. United Nations: website. Retrieved from: <https://docs.un.org/en/A/RES/70/1>

36. Restoration, Digitization and Dissemination of Iraqi Documentary Heritage (Iraq). ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/restoration-digitization-and-dissemination-of-iraqi-documentary-heritage>
37. Safeguarding documentary heritage at the Bibliothèque haïtienne des Spiritains Haïti. ALIPH: website. Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-documentary-heritage-at-the-bibliotheque-haitienne-des-spiritains>
38. Safeguarding the cultural heritage of Gori (Georgia). Retrieved from: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-the-cultural-heritage-of-gori>
39. Safeguarding the photography collection of the Saint Joseph University (Beirut, Lebanon). ALIPH: website. URL: <https://www.aliph-foundation.org/en/projects/safeguarding-the-photography-collection-of-the-saint-joseph-university>
40. Selter E., Jagielska-Burduk, Jakubowski A. Elke Selter Talks to Alicja Jagielska-Burduk and Andrzej Jakubowski, The role of ALIPH in protecting cultural heritage from war and natural disasters. *Santander Art and Culture Law Review*. 2024. 10. P. 41—50. <https://doi.org/10.4467/2450050XSNR.24.011.20822>
41. Urtizverea E. ALIPH in Iraq // *Cultural heritage and development in fragile contexts: learning from the interventions of international cooperation in Afghanistan and neighboring countries* / Ed. By M. Loda, P. Abenante. Switzerland: Springer Nature, 2024. Pp. 273—283. https://doi.org/10.1007/978-3-031-54816-1_19

Received on December 12, 2024

Liudmyla Demianiuk

V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-4242-8390

E-mail: demianiuk@nbuv.gov.ua

INITIATIVES FOR SAFEGUARDING DOCUMENTARY HERITAGE IN ALIPH'S ACTIVITIES: INTERNATIONAL PRACTICES AND UKRAINIAN CONTEXT

The goal of the research is to examine ALIPH's international initiatives on preserving the documentary heritage in the warzones, post-conflict areas and under conditions of the climate change, to analyze the efficiency of the implemented measures; to highlight ALIPH's contribution to preserving the cultural heritage of Ukraine during the Russian aggression. **The methodology** is based on empirical and theoretical methods, including analysis, synthesis, generalization, as well as systemic, information and analytical methods and the principle of scientific objectivity. The research employs a case-study methodology, content analysis and monitoring of the official reports and ALIPH's project documentation, serving as a foundation for measuring the efficiency of the implemented initiatives within the field of preserving the cultural heritage. **A scientific novelty** of the article lies in conducting the comprehensive analysis of ALIPH's projects, aimed at preserving the documentary heritage during the armed conflicts, crises and climate change; examining the efficiency of a new form of multilateralism, emerging as a key element in the global collaboration in the cultural heritage protection; highlighting ALIPH's contribution to preserving the cultural assets of Ukraine under the war conditions. **Conclusions.** The analysis of ALIPH's activities evidences its key role in the global initiatives regarding the preservation of the cultural heritage in all its forms during emergencies. A human-centered approach, aimed at supporting local communities, training spe-

cialists and integrating the sustainable development principles in the field of cultural heritage preservation, is a specific feature of ALIPH's activity. A model of multilateralism introduced by ALIPH proves its efficiency, considering a broad engagement of the Member States, strategic partners, international organizations and private donors, concluded agreements on cooperation and a great number of the implemented projects. The article underlines a significant ALIPH's contribution in preserving the cultural heritage in Ukraine and supporting the cultural institutions that increases their resilience during the Russo-Ukrainian War. ALIPH's experience gained in the implemented initiatives is essential for enhancing the global mechanisms of preserving the cultural heritage under the conditions of crises and presents a guideline for the further international strategic planning.

Key words: cultural heritage, documentary heritage, libraries, archives, museums, ALIPH, global initiatives, emergencies, cultural assets preservation.